

Zamiara, Krystyna

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : (kadencja 1992-1994) : Wspomnienia pośmiertne : Jerzy Giedymin (1925-1993)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 56, 42-45

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JERZY GIEDYMIN

(1925–1993)

24 czerwca 1993 roku w Pile zmarł wybitny logik i filozof nauki prof. dr Jerzy Giedymin. Urodził się 18 lipca 1925 r. w Klecku koło Nowogródka w rodzinie polskiej inteligencji. Studia z filozofii w zakresie filologii angielskiej, podjęte w 1945 r. na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, kontynuował – po roku – w Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu, uzyskując w 1950 r. dyplom magistra. Studiował równolegle w Akademii Handlowej w Poznaniu (później Wyższej Szkole Ekonomicznej, obecnie Akademii Ekonomicznej), gdzie w tym samym

roku uzyskał dyplom magistra nauk ekonomiczno-handlowych. W latach 1948 - 1954 był zatrudniony w Akademii Handlowej najpierw jako asystent-wolontariusz, następnie asystent i starszy asystent oraz adiunkt. W 1953 r. podjął pracę w kierowanej wówczas przez prof. dr Adama Wiegnera Katedrze Logiki Wydziału Filozoficzno-Historycznego UAM. Z Katedrą tą był związany bez przerwy aż do września 1967 r. – najpierw jako jej starszy asystent, potem adiunkt, docent pełniący funkcję Kierownika Katedry, następnie profesor nadzwyczajny.

Stopień doktora filozofii uzyskał w 1951 r. na podstawie przygotowanej pod kierunkiem prof. dr Adama Wiegnera rozprawy pt. „Ekonomia polityczna jako nauka historyczna”. Habilitował się na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Adama Mickiewicza w r. 1960 na podstawie rozprawy (opublikowanej w formie kilku artykułów) pt. „Studia nad metodologią opartą na koncepcji racjonalności”. W 1966 r. nadano mu tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych.

Mając licznych nauczycieli Jerzy Giedymin uważał się przede wszystkim za ucznia Kazimierza Ajdukiewicza oraz Karla R. Poppera. Z tym pierwszym zetknął się już w czasie studiów uniwersyteckich, uczestniczył przez wiele lat w kierowanych przez niego, „otwartych” seminariach naukowych. Kontakt z Popperem był możliwy dzięki uzyskaniu w r. akad. 1957/58 oraz ponownie w r. akad. 1959/60 – w ramach urlopu naukowego w UAM – stypendium Fundacji Forda na pogłębienie wiedzy z zakresu metodologii nauki w kierowanej przez profesora Poppera Katedrze Logiki i Metodologii Nauk Uniwersytetu Londyńskiego.

W latach 1966 - 1971 Jerzy Giedymin wykładał logikę i metodologię nauki w Durham University, w Uniwersytecie Londyńskim oraz w Sussex University. Od 1967 r. do r. 1990 był profesorem filozofii, a od r. 1986 kierownikiem zakładu logiki i metodologii nauki na Wydziale Nauk Matematycznych i Fizycznych University of Sussex w Brighton.

Był członkiem wielu towarzystw naukowych, w szczególności Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Komisji Filozoficznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, British Society for the Philosophy of Science, American Society for the History of Science. Był członkiem rady redakcyjnej „British Journal for the Philosophy of Science”. Współzałożył ACERHP (Archives – Centre d’Etudes et de Recherche Henri-Poincaré w Nancy we Francji), współorganizując kongresy naukowe poświęcone dziełu Poincaré’go.

Przedmiotem zainteresowań badawczych Profesora Giedymina była ogólna metodologia nauk społecznych i historycznych oraz historia i filozofia fizyki. W okresie pierwszym – „polskim”, zajmował się dwiema pierwszymi dziedzinami, w okresie brytyjskim rozszerzył pole dociekań na filozofię fizyki widzianą w perspektywie historycznej.

W ramach studiów ogólnometodologicznych podejmował zagadnienia o podstawowym znaczeniu, takie jak struktura teorii empirycznej, status poznawczy teorii, rola pierwiastków konwencjonalnych w nauce, rola metod formalnych (w tym – analizy logicznej, tzw. teorii racjonalności) w naukach szczegółowych, sprawdzanie – konfirmacja hipotez, założenia filozoficzne badań naukowych, logiczna i teorioinformacyjna natura pytań i odpowiedzi, porównywalność – współmierność – niewspółmierność teorii itp. Uprawiał także refleksję meta-metodologiczną, koncentrując się na znalezieniu cech charakterystycznych wybranych kierunków metodologicznych (takich jak pozytywizm – szeroko rozumiany, hipotetyzm, konwencjonalizm) i ustaleniu zasad postępowania badawczego w metodologii nauki pojętej jako specyficzna dyscyplina naukowa. Badania o charakterze ogólnometodologicznym z reguły kojarzone były z refleksją szczegółowo-metodologiczną – ilustrującą rozważania ogólne przykładami z konkretnej praktyki naukowej, dostarczającą argumentów za ich opisową trafnością. Niejednokrotnie też studia nad naukami szczegółowymi nasuwały rozwiązania ogólnometodologiczne i filozoficzne. Prowadzone w okresie „polskim” studia nad logicznymi podstawami nauk społecznych i historycznych zmierzały do określenia ich specyfiki, mieszczącej się wszakże w ramach modelu naturalistycznego (w wersji hipotetyzmu). Znaczącą część wyników uzyskanych w tej dziedzinie oraz w ogólnej metodologii nauk trzeba

uznać za oryginalny, doniosły wkład Profesora Giedymina do hipotetyzmu popperowskiego. Stosując w swej praktyce badawczej zasady metodologiczne przejęte od K. Ajdukiewicza (czy szerzej – Szkoły Lwowsko-Warszawskiej) zaproponował nową, precyzyjniejszą wykładnię wielu kategorii popperowskiej „logiki odkrycia naukowego” (np. pojęcia konfirmacji hipotez, krytycznego tekstu teorii itp.) i uzupełnił je o kategorie i twierdzenia nowe (np. pojęcie wiarygodności informatora – obserwatora; logiczna i teorioinformacyjna charakterystyka pytań i odpowiedzi jako uzupełnienie twierdzeń o naturze problemów badawczych w rozumieniu Poppera). Podjęte w okresie brytyjskim całkowicie nowe badania z filozofii fizyki, to przede wszystkim wszechstronne, wnikliwe studia nad konwencjonalizmem w wydaniu Poincaré’owskim – korygujące w wielu punktach tradycyjne ujęcie tego nurtu w filozofii nauki, ukazujące ponadto aktualność – odtworzonych drogą rekonstrukcji – pewnych konwencjonalistycznych rozwiązań teoriopoznawczych (np. koncepcja teorii fizycznej Hamiltona-Hertza-Poincaré’go stanowiąca punkt wyjścia do opracowania własnej, zwanej „poligenetyczną”, koncepcji teorii). Cechą specyficzną tych badań jest łączenie w nich analizy logicznej z postępowaniem typowym dla historyka, przy czym wyniki analizy historycznej traktowane są jako istotne uzupełnienie „logiki” danego „studium przypadku”. Wypracowanie takiej właśnie metody badawczej umożliwiło Profesorowi Giedyminowi zajęcie ważnej pozycji w sporze o nieporównywalność – niewspółmierność historycznie kolejnych teorii w nauce, zainicjowanej głównie pracami Kuhna i Feyerabenda. Obrona racjonalności nauki przed koncepcjami „anarchistycznymi”, odwołująca się m. in. do materiału faktograficznego z historii fizyki, najczęściej ustalonego w ramach własnych badań, jest trudna do odparcia przez przeciwników. Do podobnych efektów – polegających na precyzacji i „odmitologizowaniu” rozważanych stanowisk – prowadziło użycie tej procedury (w ramach ostatnio wygłaszanych w Polsce odczytach) w analizie postmodernizmu, jednego z wyraźniej zaznaczających się współcześnie nurtów filozoficznych.

Jerzy Giedymin jest autorem trzech monografii naukowych: „Z problemów logicznych analizy historycznej” (1961), „Problemy – założenia rozstrzygnięcia. Studia nad logicznymi podstawami nauk społecznych” (1964), „Science and Convention. Essays on Henri Poincaré’s Philosophy of Science and the Conventionalist Tradition” (1982), jednego podręcznika akademickiego (wraz z J. Kmitą) pt. „Wykłady z logiki formalnej, teorii komunikacji i metodologii nauk” (1966), a także ponad 80 artykułów naukowych opublikowanych w kraju i za granicą. Jego dziełem jest dokonanie wyboru pism K. Ajdukiewicza, przekład wielu z nich na j. angielski

i zredagowanie tomu: Kazimierz Ajdukiewicz, „The Scientific World-Perspective and other Essays. 1931, 1963” (1978). Przełożył także na język polski obszerne fragmenty książki E. Nagla, która ukazała się w PWN w r. 1970 pt. „Struktura nauki. Zagadnienia logiki wyjaśnień naukowych”. W ostatnim czasie pracował nad dwiema książkami: „Conventionalism and the Polygenetic Conception Theory” (dla Oxford University Press) oraz „Poznanie i interpretacja” (dla Biblioteki Myśli Semiotycznej redagowanej przez J. Pelca).

Nieoczekiwana śmierć przerwała nagle aktywność twórczą Uczonego, któremu logika i filozofia zawdzięczają tak wiele, który w dobie zwiększonego krytycyzmu kierowanego do nauki bronił jej w duchu oświeceniowego racjonalizmu, otwartego wszakże na nowe poglądy, byle racjonalnie uargumentowane.

Krystyna Zamiara

JANUSZ STANISŁAW PASIERB

(1929 – 1993)

Janusz Stanisław Pasierb urodził się 7 stycznia 1929 r. w Lubawie (obecnie województwo olsztyńskie) w rodzinie nauczycielskiej. Do szkoły powszechnej zaczął uczęszczać w 1936 r. w Tczewie, ukończył zaś w Żabnie pod Tarnowem w 1942 r. W latach 1942 - 1943 uczył się w szkole handlowej i na tajnych kompletach w Tarnowie. Tam też uczęszczał w 1945 r. do I Gimnazjum im. K. Brodzińskiego. Maturę uzyskał w 1947 r. w Liceum Ogólnokształcącym w Tczewie.

W latach 1947 - 1952 odbył studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Chełmińskiej w Pelplinie. Świecenia z rąk biskupa Kazimierza Józefa Kowalskiego otrzymał 20 września 1952 r.

W latach 1954 - 1955 studiował zaocznie sztukę kościelną na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Studia ukończył w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, uzyskując 20 grudnia 1955 r. stopień magistra teologii w zakresie archeologii chrześcijańskiej i historii sztuki kościelnej na podstawie pracy Ikonografia i typologia Madonny w malarstwie Hermana Hana. 4 października 1956 r. został asystentem ATK. 29 października 1957 r. Rada Wydziału Teologicznego ATK nadała Jemu tytuł doktora teologii na podstawie rozprawy *Życie i twórczość Hermana Hana* przygotowanej pod kierunkiem ks. prof. Antoniego Kwiecińskiego.